

AISTIJA

LATVIŲ LIETUVIŲ VIENYBĒS

Centro Valdybos informācija

LATVIEŠU LIETUVIEŠU VIENĪBAS

Centrālās Valdes informācija

2. (6.) nr.

1953.m.birž.m.5.d.

EMILS SKUJENIEKS - 50 METŲ

LLV garbēs narys ir Centro Valdybos narys rašytojas Emīls SKUJENIEKS š.m. birželio m. 26.d. sukanka 50 metų amžiaus. Jo visas gyvenimas buvo pašvęstas literatūrai ir mūsų brolių tautų susiartinimui.

E. Skujenieks gimęs Bauskē 1903.m. Ten pradējo lankyti ir mokyklā. Laikē pirmojo pasaulinio karo, vokiečiams isiverzus i Kurzemē, jo tēvai 1915.metāis persiēkelia i Lietuvā, kur apsigyvena Birzų apskrity. Skujenieks greit iismoksta lietuviskai, bet mokslā tēsti vyksta i Latvijā, pradžioj mokydamasis toliau Bauskē, vēliau - Rygos miesto 2. gimnazijoj. Latvijos nepriklausomybēs kovų metu Skujenieks 1919.m. spalio m. stōja savanoriu kariuomenē ir dalyvauja kautynēsē prieš bermontininkus. Laisvēs karui pasibaigus, Skujenieks grizta gimnazijos suolan, baigia mokslus 1922.m. Bauskē ir grizta Lietuvon pas tēvus. Keturis metus Skujenieks dirba kaip pradžios mokyklos mokytojas Birzų apskrity i vairiose vietose. Darbas Lietuvos kaime leidžia jam paskēsti lietuvių kalbos lobynē ir persisunkti lietuvių tautos dvasia. Tokia proga nepasitaikē kitiems latvių kultūrininkams, kurie vēliau veikē lietuvių ir latvių susiartinimo bare. Skujenieks pamilsta Lietuvā, ji tampa jam antrajā tēvyne, teisingiau - t a p a c i ē tēvyne. Jis izvelgia, kad Lietuva ir Latvija yra seserys, aiscīų tautos nezuvenusios dvasios tik dvejopi pasireiskimai. 1925.m. Skujenieko tēvai grizta atgal Latvijon, o jis pats trys metus vēliau. Iki Latvijos nepriklausomybēs galo Skujenieks gyvena Rygoj ir darbūojasi kaip žurnalistas ir literatas tiek latvių, tiek lietuvių spaudoj.

Lietuvių ir latvių tautos yra kilusios iš bendro tautinio kamieno. Šimtmečius jos gyvena kaiminystēj, bendroji siena yra 570 km ilgumo, ir ji nesitēsia per kalnynus ar vandenynus. Visai neįjuntamai ji eina per Augstaičių kalvas, Zemgalēs lygumā ir Ventā. Bet kiek lietuvių pazištā latvių gyvenimā, jų kultūrā ir literatūrā? Tas pats ir atvirkščiai. Kiek turime abiejų kalbų žinovų? Ar turime bent vienā placiosioms masēm pritaikytā vadovēlį, kaip lietuvis galētų iismokti latviskai, ar latvis lietuviskai? Lietuviai ir latviai visā laikā gyveno nusukę vienas kitam nugaras. Taigi, mūsų orientacijoje randasi didelis ir nenatūralus defektas. Ši defektā Skujenieks pastebējo jau savo jaunystēj, aplinkybēs nuvedus jį i Lietuvā. Ne tautinės ideologijos iškvēptas, ne politinės programos paragintas, bet tautinio j a u s m o skatinamas jis pradējo statyti tiltā tarp lietuvių ir latvių. Trisdesimt metų Skujenieks veikęs siame bare, versdamas lietuvių literatūrā latviškai ir latvių - lietuviškai, o kartu kaip rašytojas vykdydamas ir savo asmeniskā pasaukimā.

Lietuvių spaudoj Skujeniekas pradeda veikti jau 1922 metais, gi latvių - vienus metus vėliau. Jis verčia lietuvių kalbon Rainio eilėraščius. Metams bėgant, Skujeniekas išvertė iš lietuvių kalbos apie 15 romanų, 5 didelius scenos veikalus ir nesuskaitomą kiekį kitų. Vien tremty jis yra vertęs daugiau kaip 25 lietuvių autorius. Nėra nė vieno žymesnio lietuvių rašytojo, kurio bent po vieną kūrinį Skujeniekas nebūtų išvertęs - ar tai poezija ar proza, ar drama. Iš didesnių vertimų reikia paminėti Vinco Ramono "Kryžius", o dabar kaip tik užbaigiama versti "Dulkės raudonam saulėlydy". Daugiausia jis vertęs Brazdžionio, Inciūros, Vaičiūlaicio ir Aiscio kūrinius. Jo paties sukurti darbai: du novelių rinkiniai, apie 50 apysakų, viena poėma, apie 400 eilėraščių ir trys scenos veikalai. Skujeniko lietuvių literatūros vertimai panaudoti teatro vaidinimams, radijofonui ir išmėtyti spaudoj, todėl jo nuveiktasis darbas nėra taip gerai matomas. Skujeniekas dar yra pačiam kūrimo stiprume ir, nežiūrint praeito sunkaus tremties kelio, su didele energija veikia toliau.

Skujeniekas buvo ne tik literatas, žurnalistas ir redaktorius, jis gyvai dalyvavo ir visuomeniniame darbe. Jis buvo nariu Rygoj keliuose rašytojų ir menininkų rateliuose ir draugijose. 1930.m. jis buvo specialiai pakviestas nariu Lietuvių Rašytojų Draugijos, kurioj veikia iki šioliai. Tremty Skujeniekas prisidėjo atgaivinant Latvių Spaudos Draugiją, bet ypatingai nusipelnė LLV veiklai atnaujinti ir išplėsti, nes tai yra jo sirdies reikalas. Tremty jis visą laiką buvo LLV Centro Valdybos narys, vedė Spaudos Biurą, išleido LLV spaudos biuletėnį, įsteigė ir vedė LLV Gesthachto skyrių, o trumpesni laiką vadovavo ir Pinnebergo skyriui. Amerikoje jis įsteigė LLV Klyvlendo skyrių. LLV delegatų konferencija Rotėnburge, pripažindama Skujeniko nuopelnus susiartinimo darbe, išrinko jį kartu su Dr.V.Vydūnu, prof.M.Birziska, min. Sp. Paegle ir F.Kirse LLV garbės nariu.

Latvių Lietuvių Vienybė sveikina savo garbės narį ir energingą veikėją, sulaukusį 50 metų amžiaus, ir linki daug iš-tvermės ir pasisekimo tolimesniame darbe.

††~††~††~††~††~††~††

KALBŲ SUARTINIMAS BALTIJOJE

Jau minėjome mūsų biuletėnio praėjusiame numery, kad latvių kalbininkė mag.phil. Velta RŪKE-DRAVIŅA paskelbė latvių mėnesiniame žurnale "Cēla Zīmes" (Kelrodžiai) labai idomų straipsnį "Kalbų suartinimas Baltijoje". Straipsnis buvo atspausdintas jau 1951.m. pabaigoj (nr.8.), bet iki šiol mums nebuvo progos siuo klausimų pasisekyti. Yra verta į tą straipsnį atkreipti dėmesį, jame iškeltus klausimus isdiskutuoti ir, gal, pamėginti pasiūlymus įgyvendinti. Autorė ir dabar dirba savo profesijoje Lundos universitete Švedijoje. Ten pat veikia ir jos vyras - irgi filologas mag.phil. Kārlis Draviņš. Abu priklauso latvių filologų jaunajai kartai ir yra garsiojo prof. J. Endzelyno mokiniai.

Velta Rūke-Draviņa pirmiausia nurodo kalbų suartinimo didelę praktišką reikšmę ir palygina padėtį Baltijoje su padėtim Skandinavijoje. Trys skandinavų tautos gali viena kitą suprasti be ypatingų sunkumų. Bendruose suvežėvimuose vertėjų nereikia.

Kiekvienas skandinavų gali skaityti kitos skandinavų tautos literatūros kūrinius. Tai pasiekta, sąmoningai kalbas suartinant, ir šios pastangos Skandinavijoje ryžtingai tęsiamos ir toliau. Pav., 1948.IV.1. pravesta rašybos reforma Danijoje, pritaikant danų rašybą švedų ir norvegų rašybai. Baltijoje padėtis visai kitokia. Baltijoje giminingos ir suartinamos yra tik lietuvių ir latvių kalbos, nes estų kalba priklauso visai kitai kalbinei grupei. Bet ir lietuvių ir latvių kalbos labai viena nuo kitos nutolusios. Prie jau žinomų genetiskų ir istorinių šio fakto priežasčių reikia dar priminti, kad lietuvių ir latvių kalbų nutolimas yra ir a t s i t i k t i n i s : lietuvių ir latvių bendrinės kalbos pagrindu paimta kaip tik geografiškai ir kalbiškai kuo toliausios tarmės, kai tuo tarpu yra viena kitai daug artimesnių tarmių. Autorė toliau pasisako dėl lietuvių ir latvių kalbų suartinimo galimybės ateity.

Labai svarbi būtų rašybos reforma: vienodiems garsams - vartoti vienodas raides. Pav., lietuviai rašo "juosta", kai latviai - "josta", nors ištartinimas yra vienodas. Jau seniai latvių kalbininkai yra pasiūlę latviškai vieton "o" vartoti "uo", kaip ir dabar latvių moksliniuose raštuose kad vartojama. Lietuviai rašo "trys", bet latviai - "trīs". Ištartinimas vienodas. Čia siūloma ir lietuviams pereiti į "i" vartojimą, kaip lietuviškai daroma jau su "ū". Taip pat galima suvienodinti "ē" rašybą (Taip jau daroma Amerikos lietuvių spaudoje, red.). Ypatingai didelis skirtumas yra su minkstųjų konsonantų rašyba. Lietuviai rašo lenkų pavyzdžiu "bliauju", "ariu", o latviai rašo ypatingomis raidėmis "blāuju", "āru".

Dar svarbiau negu rašyba yra žodynas. Žodyno atžvilgiu abi kalbos labai nutolusios. Pav., lietuviai sako "kalba", latviai - "valoda", lietuviai sako "sūnus", o latviai - "dēls" ir t.t. Bet ir abiejų kalbų bendrieji žodžiai labai pakeitė savo formas ir pasidėvė veik visiškai nepažįstami. Pav., lietuviai sako "penki", o latviai - "pieci"; lietuviai sako "langas", o latviai - "logs" ir t.t.

Autorė konstatuoja, kad kiekvienoje kalboje žodyno atžvilgiu permainos lengviau pasiekiamos, ypatingai tai liečiant terminologiją. Stengiantis sudaryti kuo artimesnį lietuvių ir latvių leksikoną, pirmiau reikėtų suvienodinti naujadarus. Tam tikslui reikėtų įsteigti bendrą terminologijos komisiją. Ypatingai lengvai būtų suvienodinami terminai, kur viena kalba vartoja svetimžodį, bet antra savąjį. Reikėtų atnaujinti ir bendrą, iš dalies pamirštą ar tik tarmėse likusių žodžių vartojimą. Pav., latviai - "gandrs" (gandras) arba "krause" (kriaušė).

(Bus toliau)

L L V VEIKLA

Centro Valdybos posėdis.

Š.m. balandžio m. 21.d., Hannoverio PLB Vokietijos Krašto Valdybos patalpose įvyko LLV Centro Valdybos Europoje esančiųjų narių posėdis. Dalyvavo Centro Valdybos pirmininkas J. BRACŠ, valdybos nariai P. ZUNDĖ, E. SIMONAITIS ir N. NAMNIEKS, o taip pat ir Revizijos Komisijos pirmininkas J. GLEMŽA. Pranesimą darė J.Bracs. P.Zunde ir E.Simonaitis pateikė vertingų pasiūlymų ir nurodymų tolimesnei veiklai. Nutarta atkreipti dėmesį į skyrių tinklo atnaujinimą Vokietijoje, įsteigiant naujus skyrius Dypholce ir Minchene, atnaujinti skyrius Oldenburge ir Memmingene ir taip pat paraginti

likusius skyrius Hannover, Hamburge ir Libeke. Yra vilties, kad PLB Vokietijos Krasto Valdybai pavyks išleisti latvių rašytojos Ingridos VYKSNEŠ romano "Turime bristi į jūrą" vertimą lietuviškai. Buvo svarstyta ir LLV veikla Amerikoje. LLV skyriai būtinai steigiami Njujorke, Čikagoje ir Toronto, kur susibūrė jau pakankamas senųjų narių skaičius.

Buenos Airesas.

LLV Argentinos skyrius, kuriam vadovauja F. GAIŠAIS, ruošia didelį subuvimą. Jame dalyvaus lietuvių choras, pijanistas Kuprevičius ir jo sesuo smuikininkė Kuprevičiūtė, kuri siuo metu randasi gastrolinėje kelionėje JAV. Skyrius gavęs Centro Valdybos išduotas narių korteles ir numato jas įteikti nariams pobuvio metu, tuo suteikiant momentui tam tikrą iškilmingumą. Skyriaus veikloje dalyvauja ir žinomas latvių matematikas - prof. L. SLAUCITĀJS.

Bostonas.

Gegužės m. 24.d. Bostone buvo lietuvių kalba pastatytas latvių klasiko Rūdolfo Blaumanio populiariausias veikėlas - drama "INDRANAI". Salė buvo perpildyta - apie 300 žmonių, jų tarpe visi lietuvių visuomenės žymesnieji atstovai su Lietuvos konsulu Bostone priėmė. Jie vos rolę vaidino rašytoja Marija URNEŽUS-LAMBERGA, žinomo latvių visuomeninko mag. iur. Valdemaro Lambergio gyvenimo draugė. Nuolinių vaidino pulkin. J. ANDRIUS. Po spektaklio vaidintojams dėkojo ir žodį tarė LLV Centro Valdybos latvių vicepirmininkas ir Latvių Spaudos Draugijos Centro Valdybos pirmininkas rašytojas mag. iur. Olgerts LIEPIŅŠ, įteikdamas vyr. vaidintojams gėles, latvių tautiską žiedą ir sagę.

Vėliau Lietuvių Klūbo patalpose įvyko LLV Bostono skyriaus metinis susirinkimas. Buvo išrinkta skyriaus valdyba sekancijame sąstata: skyriaus pirmininkas Faustas KIRŠA, vicepirmininkas Olgerts LIEPIŅŠ, sekretoriai Mickevičius ir Porietis, kasininkai - Izbickas ir Akmentišs, narių žinovai - Santvaras ir Augustāns.

Po oficialios dalies įvyko pobūvis prie turtingo stalo, kur latviai buvo lietuvių svečiai. Šia proga buvo suaukota "AISTIJOS" leidimui \$ 22,50.

=====

— NAUJA KNYGA KOVAI UŽ NEPRIKLAUSOMYBĘ —

Jaunas latvių teologas Modris GULBIS parašė ir Latvių Tautinis Fondas Skandinavijoje gražiai išleido knygą "THE CHEKA (NKVD) AT WORK IN LATVIA", Documentary evidences. Kun. M. GULBIS yra labai talentingas komunismo tyrinėjimo specialistas, kelis metus dirbęs latvių žymios rezistencinės organizacijos "Tautinė Sargyba" (Nacionālā Sargība) štabe Rygoje. Autorius patiekia grynus faktus ir kalba be frazių ir perdėjimų, remdamasis Tautinės Sargybos archyvo originaliniais bolševikų dokumentais ir kitais duomenimis. Gana smulkiai aprašyta čekos struktūra ir vaizdingai nusviesti teroro metodai. Atspausdintos čekos dokumentų originalų nuotraukos. Ši knyga gali suinteresuoti ne tiksliai kiekvieną baltų antikomunistinį veikėją, bet ir svetimtaucius.

=====

Antrašės: LETTISCH LITAUISCHE UNION, Sekretariat,
Hannover/Stöcken, Garbsener Landstr. 7., Germany.